

Να διαφυηάξουμε τη «δωρεάν παιδεία»

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ*

Οι άξονες για μια ουσιαστική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση

Το πρόβλημα της ποιότητας στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι πρόβλημα πολιτικό, διαχρονικό και καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή της χώρας. Για δεκαετίες, όμως, λειτουργεί ανασταλικά για κάθε προσπάθεια κοινωνικής αλλαγής, αφού καμία μέχρι σήμερα μεταρρύθμιση δεν απέδωσε τα αναμενόμενα. Η χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής ποτέ δεν συνέθεσε πολιτικές συνιστώσες και ποτέ δεν σχεδιάστηκε με μακρά προοπτική. Συνήθως ανταποκρίθηκε σε κομματικές πιέσεις και σε μικρο-συντεχνιακά συμφέροντα.

Στην κοινωνία της γνώσης η εκπαίδευση διαδραματίζει το σημαντικότερο ρόλο στην επαγγελματική και κοινωνική προοπτική του πολίτη. Ετσι εξηγείται, άλλωστε, σε διεθνές επίπεδο, η μεγάλη οικονομική και κοινωνική επένδυση που γίνεται από τα κράτη στην εκπαίδευση προκειμένου να παρέχεται διαρκώς καλύτερο εκπαιδευτικό έργο.

Η ελληνική κοινωνία και ειδικότερα η ελληνική οικογένεια έδειχνε ανέκαθεν ιδιαίτερη ευασθησία για τη σπουδή των παιδιών της. Στις σημερινές συνθήκες που τα Δημόσια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα εμφανίζουν ελλειμματικές επιδόσεις στην ποιότητα της γνώσης που προσφέρουν, η ελληνική οικογένεια για να εξασφαλίσει στα παιδιά της τα μορφωτικά εφόδια που απαιτούνται για ένα καλύτερο μέλλον, υφίσταται ανελέητη οικονομική αφαίμαξη. Καταφεύγει στην ελεύθερη αγορά εκπαιδευτικών υπηρεσιών και είναι δέσμια μιας εκμεταλλευτικής και κοινωνικά παράλογης σχέσης.

Παράλληλα, βλέπουμε να αναπτύσσεται διαρκώς ένα οργανωμένο σύστημα παραπαιδείας το οποίο από τη μια «κατευνάζει» την απαίτηση της κοινωνίας να αρθεί το δημόσιο σχολείο στο ύψος των ευθυνών του και από την άλλη προσφέρει κέρδη σ' αυτούς που το συντηρούν και το αναπαράγουν.

■ Η μεταρρύθμιση του λυκείου σε φροντιστήριο, η υπαγωγή της σχολικής επιδόσεως σε εισιτήριο για την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η παραπαιδεία και η σχολική μας νοσηρία αντλήνουν όλη τη δύναμή τους από την απώλεια του σκοπού, η απαξίωση της γνώσης ως εργαλείου ζωής, η πρόωξη σχολική δια-

ροή, η ψυχολογική εξασθένιση που προκαλεί η ετερο-απασχόληση και η απαξίωση των τίτλων σπουδών, το αδιέξοδο της ανεργίας και η αβεβαιότητα που αισθάνονται οι νέοι για το μέλλον που έρχεται, αποτελούν μερικά μόνο από τα συμπτώματα της παθογένειας που σχετίζονται με το εκπαιδευτικό μας σύστημα, το οποίο συμβάλλει στην αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων.

Το πρόβλημα των ανισοτήτων στην εκπαίδευση δεν είναι σχήμα λόγου. Είναι πρόβλημα υπαρκτό και πλήττει μεγάλα στρώματα πληθυσμού και ειδικότερα τα οικονομικά και κοινωνικά ασθενέστερα στρώματα.

■ Η Ελλάδα είναι μοιρασμένη σε ζώνες με υψηλούς δείκτες πρόσβασης στα πανεπιστήμια και σε ζώνες με μεγάλη σχολική διαρροή, υψηλά ποσοστά σχολικής εγκατάλειψης και αποτυχίας.

Οι εκπαιδευτικές αδυναμίες και η υποβάθμιση στην εκπαίδευση συναρτώνται άμεσα με την ευρύτερη κοινωνική δομή και αντανακλούν το επίπεδο ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας. Η εκπαίδευση συμπεριφέρεται με την ανάπτυξη της χώρας και την ανακατανομή της «αρπαχτής», εντέλεια και όπως θα έλεγε και ο Κορνήλιος Καστοριάδης «εποχή ανόδου της ασημαντότητας».

■ Στην εποχή της νεοφιλελεύθερης

παγκοσμιοποίησης το μόνο κοινωνικό αντίβαρο το οποίο ως κοινωνία των πολιτών μπορούμε να ανατάξουμε, είναι το κοινωνικό μοντέλο ενός ανθρωποκεντρικού εκπαιδευτικού συστήματος μέσω του οποίου θα επηρεάσουμε θετικά την ανάπτυξη του τόπου.

■ Μια ουσιαστική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση οφείλει:

■ Να έχει τα χαρακτηριστικά ενός υπερχωρομικτού-εθνικού προτάγματος το οποίο θα βασίζεται στην κοινωνική εταρικήτητα, στη συλλογική συναίνεση. Πολιτική ηγεσία, κοινωνικοί εταίροι, εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης, εκπαιδευτικοί φορείς, σύλλογοι γονέων, φοιτητές και μαθητές, διανοούμενοι πρέπει να αναδείξουμε την εκπαίδευση ως τον κύριο μοχλό πολιτικής ανάπτυξης του τόπου.

■ Να αντιμετωπίσει την εκπαίδευση ως σύστημα με κάθετη και οριζόντια συνοχή, ως ένα θεσμικά δομημένο Όλον, αυτόνομο και ταυτόχρονα συνδεδεμένο με τους άλλους κοινωνικούς θεσμούς. Είναι σαφές ότι το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να διέπεται από λογική, συνοχή και διαρθρωτική ενεργεια, από την προσχολική μέχρι και τη μεταπτυχιακή βαθμίδα και οι παρεμβάσεις να εστιάζουν τόσο στα επιμέρους στοιχεία του όσο και στην ολόκληρή του.

■ Να θέσει ως επίγονα προτεραιότητα τις ανάγκες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης: Προσχολικής Αγωγής, Δημοτικού Σχολείου και Γυμνασίου.

Πρόκειται για δομικές βαθμίδες οι

οποίες αφορούν την πλειοψηφία των πολιτών και καθορίζουν την μετέπειτα εκπαιδευτική τους σταδιοδρομία.

■ Να διαμορφώσει σαφείς δείκτες ποιότητας με στόχο οι μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές να κατακτούν σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσής τους βασικές κοινωνικές, μορφωτικές και επαγγελματικές δεξιότητες.

■ Να ενισχύσει την αξιοπιστία της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και να δώσει ρεαλιστικές και ελκυστικές διεξόδους απασχόλησης.

■ Να αμβλύνει τις υπάρχουσες ανισότητες, απαλλάσσοντας τις οικογένειες από την οικονομική αφαίμαξη που υφίστανται προκειμένου να εξασφαλίσουν στα παιδιά περισσότερη εκπαιδευτικά εφόδια.

■ Να προσφέρει σε κάθε παιδί, νέο, εργαζόμενο, πολλαπλές εκπαιδευτικές επιλογές και ευκαιρίες για γνώση.

■ Να καλλιεργήσει, από τις μικρές ηλικίες, την αξία της διά βίου εκπαίδευσης ως κοινωνική αγωγή.

■ Να ενισχύσει το ρόλο και το έργο του δασκάλου στην κοινωνία. Ειδικότερα, οφείλει να αποκαταστήσει το κοινωνικό πρότυπο του ανθρώπου των γραμμάτων μέσα στα σχολεία ώστε να καταπολεμηθεί ο εκχυδαϊσμός και η περιθωριοποίηση του πολιτισμού.

■ Να καταργήσει και να μελετά διαρκώς τη γεωγραφία των ανισοτήτων στην εκπαίδευση και να συμβάλει προκειμένου να «διαμορφωθούν ζώνες εκπαιδευτικής προτεραιότητας» ώστε να αντιμετωπιστούν περιπτώσεις «επείγουσας ανάγκης για παρέμβαση» της πολιτείας.

■ Να προωθήσει το διαρκές αίτημα της εκπαιδευτικής κοινότητας για ουσιαστική και γενναίοδωρη χρηματοδότηση της παιδείας κατανεμημένη κατά προτεραιότητα στις περιοχές που εντοπίζονται υστερήσεις. Η οικονομική στήριξη είναι απαραίτητη προϋπόθεση για κάθε ουσιαστική και ρηξίκελευτη τομή στο εκπαιδευτικό σύστημα.

■ Η παιδεία είναι και πρέπει να παραμείνει δημόσιο αγαθό υπό τον έλεγχο της κοινωνίας. Πρέπει να παρέχεται διά βίου, στη βάση της ισότητας των ευκαιριών, σε όλες τις μορφές της και προς όλους τους πολίτες χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς. Το κεκτημένο της δωρεάν παιδείας αποτελεί ευθύνη όλων μας και οφείλουμε να το διαφυλάξουμε ως κοινωνική αξία και αγαθό.

*Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ είναι πρόεδρος της ΓΣΕΕ.